

Sándor Anna

A nyitrai magyartanárképzésről

A tanszék rövid története és oktatói

Az 1960-ban Nyitrán létrejött Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék – 2011-től Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet (a továbbiakban röviden a *tanszék* és az *intézet* megnevezést egyaránt használom) – sorsa szorosan összefonódott a szlovákiai magyarság politikai és jogi helyzetével és ennek a szlovákiai magyar pedagógusképzésre gyakorolt hatásával. A tanszék fennállása óta a magyar pedagógusképzés fenntartásáért tartja fő küldetésének. Napjainkban ez a feladatköre a társadalmi igényekhez igazodva jelentősen kibővült, hiszen a kultúra, a közigazgatás és a 3. szektor leendő szakembereinek anyanyelvükön történő felkészítése is kiemelt feladatai között szerepel.

A szlovákiai magyarság az elmúlt évtizedek során többször is megtapasztalhatta, hogy iskoláinak sorsa szorosan összefügg a politikai helyzettel. Ebben a tekintetben az itteni magyar közösség életének legnehezebb időszakát a második világháború utáni években élte. Ekkor számos egyéb intézkedés mellett teljes mértékben felszámolták a magyar nyelvű közoktatást és pedagógusképzést. A magyar iskolák kapui az 50-es években nyíltak ki újra, de óriási pedagógushiánnyal küzdöttek. A tanárhíányt valahogy enyhíteni kellett. Ennek érdekében több helyen is beindult a magyartanárok gyorsított képzése, így például 1954-ben a magyar nyelv és irodalom szakot Pozsonyban már három felsőfokú intézményben oktatták: a Comenius Egyetem Magyar Szemináriumában, a Pedagógiai Főiskolán és a Felsőbb Pedagógiai Iskola Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén. Az említett időszak oktatáspolitikáját azonban a folytonos, de átgondolatlan oktatási reformok jellemezték, amelyek a pedagógusképzést sem kerülték el, és ennek következtében az oktatási intézményeket is számos változás érte. A megszűnő Pedagógiai Főiskola tanszéke beolvadt a pozsonyi egyetem Magyar Szemináriumába, és az ugyancsak megszűnő Felsőbb Pedagógiai Iskola magyar tanszéke pedig 1960-ban átkerült Nyitrára (László 2013: 11), ahol Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék néven a Pedagógiai Intézet Magyar Tagozatának egyetlen önálló tanszékeként kezdte el működését. A pozsonyi tanárok közül kezdetben Csanda Sándor és Kazimírné Pesthy Mária vállalta a nyitrai oktatást. 1960 szeptemberétől Csanda Sándor vezetésével Kazimírné Pesthy Mária, Bartha Tibor, Szeberényi Zoltán és Révész Bertalan látta el az oktatói feladatokat, majd a későbbiekben csatlakozott hozzájuk Teleki Tibor és Zsilka Tibor.

1968 decemberétől Szeberényi Zoltán vette át a tanszék irányítását. Csanda Sándor és Kazimírné Pesthy Mária helyére Telekiné Nagy Ilona és Vörösné Sindár Júlia került, majd 1970-től Tőzsér Árpád és Olexo Anna is a tanszék oktatója lett. A 60-as évek javuló nemzetiségi oktatáspolitikájának eredményeként a tanszékhez módszertani kabinet is tartozott, amelynek feladatköre a magyar iskolák módszertani problémáinak a feltárása volt. 1974 szeptemberében Révész Bertalan került a tanszék élére. Ez év végén Tőzsér Árpád és Olexo Anna távozott a tanszékről, helyükre Alabán Ferenc és Gilányi Sándor került. 1980-ban ismét Szeberényi Zoltán lett a tanszékvezető, majd ezt követően napjainkig Révész Bertalan, Alabán Ferenc, Laczkóné Erdélyi Margit, Telekiné Nagy Ilona, Sándor Anna és Benyovszky Krisztián váltotta egymást ebben a tisztségben. A 20. század 80-as és 90-es éveinek fordulóján új oktatók léptek a tanszék kötelékébe: Laczkóné Erdélyi Margit (1987), Sándorné Dolinszky Anna (1990), Pileczky Marcell (1990), Balkó Irén (1991), Cselényi László (1991), Babróczkyné Fazekas Ilona (1992), Csanda Gábor (1994), Juhász Aladár (1995), Héderné Bugár Ágnes (1996), Polgár Anikó (2004), Csehy Zoltán (2010). Napjainkban már hosszabb ideje összeforrott, jól együttműködő tanári gárda biztosítja az oktatást.

1992-től az akkori Nyitrai Pedagógiai Főiskolán nagy változások zajlottak le: a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék a Humán Tudományok Karára került, és Hungarisztika Tanszék lett a neve. A kétezres évek elején új elképzelések és irányvonalak mentén kezdte újjáépíteni önmagát a tanszék, és e minőségi átalakulás során komoly szakmai és tudományos fejlődésen ment keresztül. 2004-ben az újonnan létrejött Közép-európai Tanulmányok Karának (a továbbiakban: KeTK) részévé vált (1. kép). Ez azt is jelentette, hogy egy jól szervezett, több mint negyvenéves múltta visszatekintő és perspektivikus oktatógárdával rendelkező tanszék állt az új kar rendelkezésére. Szervezettségével a kar kezdeti nehézségeinek a leküzdéséhez, szellemiségével pedig a kar arculatépítéséhez járult hozzá. Eközben a tanszék 2004. március 1-jén ismét visszakapta a korábbi Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék megnevezést. Fokozatosan bővült az oktatók száma, és szakmai-tudományos teljesítményüknek köszönhetően gyarapodott a tudományos fokozatok és a hazai, valamint a nemzetközi elismerések mennyisége is (Sándor 2013: 19).

1. kép

A Közép-európai Tanulmányok Kara

Jelenleg a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetben a 2017/2018-as akadémiai évben két egyetemi professzor (Pusztay János, Tolcsvai Nagy Gábor), hat habilitált egyetemi docens (Bárczi Zsófia, Benyovszky Krisztián, Kozmács István, Németh Zoltán, Sándor Anna, Vančóné Kremmer Ildikó) és hat PhD-fokozattal rendelkező adjunktus (Bauko János, Menyhárt József, N. Tóth Anikó, Petres Csizmadia Gabriella, Presinszky Károly, Szabó Mihály Gizella, valamint részmunkaidőben Tóth Katalin) látja el az oktatási-kutatási feladatokat.

1970 óta a tanszék oktatói mellett a magyarországi vendégtanárok is hatékonyan segítik az oktatói és kutatói tevékenységet, hozzájárulva a nemzetközi kapcsolatok fejlesztéséhez is. Vendégtanárként tevékenykedett a tanszéken: Tungli Gyula (1970–1972), Kovács Győző (1972–1974), Mező András (1974–1976), Orosz Béla (1976–1978), Vörös Ottó (1986–1991), Cs. Nagy Lajos (1991–1996), Vörös Ferenc (1996–1998; 1999–2005), Balázs Géza (1998–1999), Kozmács István (2005–2010), Sipőcz Katalin (2011–2012), 2012-től pedig ismét Kozmács István tölti be a vendégtanári helyet. A tanszék mindennapi tevékenységéhez és gördülékeny működéséhez jelentősen hozzájárul a mindenkor tanszéki adminisztrátor munkája is. Ezt a feladatot több mint egy évtizede lelkiismeretes hozzáállásával Nagy Denisza végzi.

Oktatási tevékenység

A Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék alapküldetéséből kifolyólag a kezdetektől egészen az ezredfordulóig a magyar pedagógusképzéssel kapcsolatos szakok oktatási feladatait látta el. A magyar szakos tanárképzés mellett biztosította a tanítói szak magyar nyelvészeti és

irodalomtudományi képzését, illetve az ezekkel kapcsolatos módszertani órákat. A kétezres évek elején azonban ez a több mint négy évtizedig tartó állapot lényegesen megváltozott. Bár továbbra is központi szerepe maradt a hagyományos pedagógusképzésnek, a tanszék oktatási feladatköre további új tanulmányi programok tanegységeinek az ellátásával bővült. Az újabb, különböző kompetenciaprofilú szakemberek felkészítését biztosító programok indítása azáltal vált lehetővé, hogy tudományos teljesítményének köszönhetően megnőtt a tanszék minősített oktatóinak a száma, és ezáltal teljesítette az új szakok indításához szükséges akkreditációs feltételeket. A minősített oktatók számának növekedésében jelentős segítséget kaptunk az anyaországi egyetemektől. Ebben a tekintetben a leghatékonyabb szakmai-tudományos támogatást az ELTE nyelv- és irodalomtudományi tanszékeitől kaptuk, de oktatóink tudományos fejlődését további felsőfokú intézmények, így például a Debreceni Egyetem és a Pécsi Tudományegyetem is segítette. Az említett időszakban az ELTE magyar nyelvészet doktori programjában – akkori vezetője Kiss Jenő akadémikus, egyetemi tanár – öt nyitrai oktatónk vett részt, és szerzett PhD-fokozatot. Ugyanezen a karon irodalomtudományból két jelenlegi oktatónk doktorált. Emellett az ELTE Bölcsészettudományi Kara két oktatónk a habilitációs eljárását is lehetővé tette. Az ELTE támogatásának köszönhetően egyrészt a nyitrai magyar tanszék kilenc oktatójának vált lehetővé a szakmai-tudományos fejlődése, másrészt a két intézmény között napjainkig tartó tudományos együttműködés alakult ki, amely az új tanulmányi programok kidolgozásánál is a tanszék segítségére volt. Az új szakok indításakor hasznos tanácsokkal látott el többek között az ELTE Fordító- és Tolmácsképző Tanszékének korábbi vezetője, Klaudy Kinga, valamint a Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézetvezetője, Juhász Dezső, illetve a Nyíregyházi Főiskola két oktatója, P. Lakatos Ilona és T. Károlyi Margit.

Az alapképzésben (BA) jelenleg a következő négy önálló tanulmányi program oktatása folyik: magyar nyelv és irodalom tanár szakpárosításban (több mint húsz szak valamelyikével szabadon párosítható); magyar–angol, magyar–német, magyar–szlovák fordító- és tolmácsképzés; magyar–szlovák kétnyelvű ügyvitelszervező; finnugor tanulmányok. A mesterképzésben (MA) ugyancsak négy akkreditált tanulmányi programunk van: magyar nyelv és irodalom tanár szakpárosításban (ugyancsak több mint húsz szak valamelyikével szabadon párosítható); magyar–angol, magyar–német, magyar–szlovák fordító- és tolmácsképzés; hungarológia; magyar nyelv a kétnyelvű hivatalos kommunikációban. A doktori (PhD-) képzésben a Magyar nyelv és irodalom oktatásmélete elnevezésű szakmódszertani doktori iskola biztosítja a tudományos pálya iránt érdeklődők szakmai-tudományos továbbfejlesztését. Emellett a KeTK-n, a *Közép-európai nyelvek és kultúrák* tudományterületen belül lehetővé vált magyar nyelv- és irodalomtudományból a habilitációs és inaugurációs eljárásban való részvétel is.

Ezek a tanulmányi programok olyan különböző kompetenciaprofilú szakemberek felkészítését teszik lehetővé, akikből a szlovákiai magyar közösségen belül hiány van. Ezek a képzésfajták ugyanis (például a fordító- és tolmácsképzés, a magyar–szlovák kétnyelvű ügyvitelszervező) mindeddig nem voltak jelen a szlovákiai magyar felsőoktatás kínálatában. Ezeket a szakokat a mindennapok tapasztalata és a társadalmi igény hozta létre. Így például a magyar–szlovák kétnyelvű ügyvitelszervezés létrejöttében döntő szerepet játszott az a szlovákiai magyar hivatalos nyelvhasználattal kapcsolatos mindennapi tapasztalat, hogy a hivatalos érintkezésben sem a hivatalok, sem pedig a magyar anyanyelvű ügyfelek nem élnek azokkal a nyelvhasználati jogokkal, amelyeket a nyelvtörvény biztosít a kisebbségeknek. Ez a nyelvhasználati helyzet több tényezőre is visszavezethető, de közülük a legmeghatározóbb, hogy az adminisztratív dolgozóknak többnyire hiányosak a magyar hivatalos nyelvvel és stílussal kapcsolatos ismereteik. Többek között ennek a nyelvi hiánynak az enyhítését hivatott szolgálni a magyar–szlovák kétnyelvű ügyvitelszervező program indítása, amely lehetővé teszi, hogy a végzős hallgatók a magyar nyelv hivatalos regiszterét – a szlovák mellett – a szóbeli és az írásbeli érintkezésben egyaránt kellő szinten tudják használni.

A képzésekre minden tanévben lehet jelentkezni. Az oktatás a bolognai rendszernek megfelelően folyik: a tanárképzés háromszintű (BA, MA, PhD), a tolmács-fordító, illetve az ügyvitelszervező kétszintű (BA, MA), a finnugor tanulmányok egyszintű (BA) struktúrában, a hungarológia ugyancsak

egy szinten (MA) tanulható. A hároméves alapképzés után jelentkezhetnek a hallgatók a kétéves mesterképzésre. A tanárképzéssel kapcsolatban megjegyzendő, hogy egyetemünkön kötelező a kétszakos tanárképzés, tehát a magyar mellé még egy másik tanári szakot is fel kell venni, amelyet a jelentkezők a felkínált több mint húsz különböző szakból választhatnak ki. A tanszéken a magyar nyelvvel, irodalommal és kultúrával kapcsolatos tanegységek oktatása magyar nyelven folyik, a többi szakon vagy magyar–szlovák kétnyelvű, vagy szlovák egynyelvű a képzés (Sándor–Vančoné 2005).

A tantervet illetően az első évben a tanár szakos hallgatók irodalomtörténeti és művelődéstörténeti áttekintést kapnak, valamint nyelvészeti tárgyú bevezető ismeretekben részesülnek. A második és a harmadik évben az elemzés kerül előtérbe: leíró nyelvészet, szövegtani elemzés, irodalmi művek értelmezése stb. A hároméves alapképzés is egyre inkább a gyakorlati ismeretek és készségek (szakmai tényismeret, írásbeli és szóbeli prezentáció) elsajátítására és fejlesztésére irányul. Ez a gyakorlatorientáltság a tanegységlista felépítésében is megnyilvánul. Például a magyar–szlovák kétnyelvű ügyvitelszervező tanulmányi program lehetővé teszi a hivatalos érintkezésben szükséges magyar nyelvi-nyelvhasználati, stilisztikai, kétnyelvűségi, nyelvpolitikai ismeretek megszerzését. Így a végzős hallgatók olyan használható tudáshoz jutnak, amely megalapozza, hogy hivatalos színtereken a magyar nyelvet szóban és írásban egyaránt megfelelő színvonalon tudják használni. Mindemellett szlovák és angol nyelvi, továbbá jogi, közgazdasági, számítástechnikai, valamint más társadalomtudományi tanegységek is hozzájárulnak a hallgatók szakmai felkészültségének a növeléséhez.

A kétéves magiszteri képzésben részt vevő hallgatók az érintett program irányultságával összhangban főként az elméleti jellegű nyelvészeti, irodalmi, illetve művelődéstörténeti tudásukat mélyítik el, továbbá felkészülnek a kutatói munka gyakorlati tudnivalóiból. Emellett ezen a szinten is folytatódik az egyes szakkompetencák fejlesztésére irányuló elméleti és gyakorlati képzés: az érintett szakok kompetenciaprofiljától függően különböző intézményekben zajlik a szakmai gyakorlat. A pedagógusjelöltek gyakorlóiskolaként elismert szlovákiai magyar alap- és középfokú oktatási intézmények valamelyikében tölthetik a szakmai gyakorlatot. Ezzel szemben a magyar–szlovák kétnyelvű ügyvitelszervezők szakmai gyakorlata – kompetenciaprofiljuknak megfelelően – egyrészt hazai terepen, magyar–szlovák kétnyelvű ügyintézését biztosító szervezeti egységekben, másrészt magyarországi intézményekben történik. A magyarországi gyakorlatot magas szakmai színvonalon immár több éve a győri Széchenyi István Egyetemhez tartozó Apáczai Csere János Kar biztosítja. A kar különböző részlegein a hallgatók nemcsak szakmai ismereteiket bővíthetik, hanem a magyar nyelv hivatalos terminológiájából és stílusából is fejleszthetik tudásukat (Sándor 2014).

Ezenkívül a különböző rendezvények, szakmai műhelytalálkozók is a hallgatók ismereteinek a fejlesztését szolgálják. Megemlíthető közülük például a magyar nyelv tanításának szakmódszertanához kötődő, már több alkalommal nagy sikerrel megrendezett módszertani műhely is, amelyet Antalné Szabó Ágnes, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Szakmódszertani Központjának vezetője tartott a tanár szakos hallgatóknak (Tóth 2017). Az oktatás tartalmi és módszertani színvonalának biztosításához, sőt növeléséhez szükséges a mai kor elvárásainak megfelelő technikai háttér biztosítása is. A KeTK, beleértve a magyar tanszéket is, korszerű és jól kiépített technikai háttérrel rendelkezik. Mind az alap-, mind a mesterképzés záró-, illetőleg szakdolgozat írásával és annak megvédésével zárul. Emellett a mesterszakon a végzős hallgatóknak a tanulmányi programtól függően szóbeli vagy írásbeli államvizsgán is számot kell adnia tudásáról.

A tanszéken a hallgatók képzése anyanyelvükön folyik, tehát az oktatás nyelve a magyar, de mindemellett a KeTK különböző szakirányú, szlovák anyanyelvű hallgatóinak is mi biztosítjuk a magyar mint idegen nyelv oktatását. A magyar nyelv megismerése és elsajátítása esetükben hozzájárulhat ahhoz, hogy a többségi nemzethez tartozó, leendő idegenfogalmi és kulturális szakemberek közelebb kerüljenek a magyar nyelvhez és kultúrához, és hogy ezt a tudásukat a későbbi szakmai életpályájukon is hasznosíthassák.

Az oktatással karöltve sokirányú tehetséggondozás is zajlik. A hallgatók egyrészt a számukra rendezett nyelvi és irodalmi versenyeken fejleszthetik képességeiket, másrészt azáltal is növelhetik szakmai felkészültségüket, hogy bekapcsolódnak az alap- és középiskolák tanulóinak szervezett nyelvi és irodalmi versenyek lebonyolításába. Az intézet hallgatóinak évente több versenyt is szervezünk, ilyen például a Szép magyar beszéd verseny, a Tompa Mihály vers- és prózamondó verseny, a Kossuth Lajos szónokverseny vagy a mesemondó verseny (2. kép). A sikeresen szereplő hallgatók továbbjutnak az országos vagy a Kárpát-medencei magyar egyetemisták nemzetközi versenyére is, ahol általában szintén szép eredményeket érnek el. 2017-ben például az Esztergomban megrendezett Kazinczy-versenyről intézetünk hallgatója, Csölle Stefánia Kazinczy-emlékéremmel térhetett vissza (1).

2. kép

A zboralji iskolák diákjainak járási vers- és prózamondó versenye a tanszéken

Az egyetemisták tehetségfejlesztését és a szórakozását is szolgálják azok a különböző szabadidős programok, amelyek egy részét a hallgatók aktív részvételével a tanszékünk szervezi meg (2), a másik részét pedig a nyitrai magyar egyetemisták szervezete, az immár több mint 60 éve működő Juhász Gyula Ifjúsági Klub (rövidítve: JUGYIK) biztosítja. A JUGYIK a Diákhálózat egyik tagszervezeteként sok színes programot kínál a Nyitrán működő két egyetem magyar hallgatóinak. Nemcsak szórakozási lehetőséget nyújt az itt tanuló ifjúságnak, hanem műveltségük és tehetségük fejlesztését is lehetővé teszi (3).

Az alap- és középiskolák tanulóinak szervezett nyelvi és irodalmi versenyek révén tanszékünknek, így tanár szakos hallgatóinknak is, élő kapcsolata van a szlovákiai magyar közoktatási intézményekkel, a hallgatóink leendő munkaadóival. Emellett a tanár szakos hallgatók a versenyek lebonyolításában való aktív részvételükkel megismerhetik a tanórán kívüli tevékenységeket és a rendezvények szervezési fortélyait, valamint kapcsolatot teremthetnek az egyes iskolák gazdag szakmai tapasztalattal rendelkező pedagógusaival is. Az alapiskolák esetében például főként a drámapedagógia módszerére épülő dramatikus játékok napja vonzza az érdeklődőket (Jánk 2017). A középiskolásoknak pedig évente az Implom József helyesírási verseny szlovákiai fordulóját szervezik meg intézetünk nyelvészei. Az országos verseny győzteseire Gyulán, a Kárpát-medencei döntőben vár a nemzetközi megmérettetés (Sándor 2016). A már hagyományosnak tekinthető *Legere* irodalmi versenyt a szlovákiai magyar középiskolásoknak szervezik a tanszék irodalmárai (főként N. Tóth Anikó és Petres Gabriella). Ez a középiskolások és magyartanárai körében közkedvelt verseny minden évben előre meghatározott irodalmi témát jár körbe (4a–b). 2017-ben például Arany János életműve állt a középpontban (3. kép). A verseny jelentősen hozzájárul a középiskolások olvasóvá neveléséhez és szövegértésének a fejlesztéséhez (Petres 2016).

3. kép
A Legere egyik győztes csapata

Tudományos tevékenység

Az intézet oktatóinak tudományos tevékenysége két tudományterületre, a nyelv- és az irodalomtudományra összpontosul. A nyelvtudományban már a tanszék fennállásának első évtizedében körvonalazódott az akkor még csak néhány oktatóból álló nyelvészcsoporthoz tudományos irányultsága, amely főleg a névtan, kisebb mértékben a nyelvjárástan, illetőleg a leíró nyelvtan és a stilsztika területeit fedte le. A névtanon belül a kutatás mindenekelőtt a földrajzi nevek gyűjtésére és rendszerezésére, kisebb mértékben a személynév-vizsgálatra irányult. A múlt század 60–70-es éveiben a szakdolgozatokban összegyűjtött és rendszerezett névanyag alapján a gyűjtést irányító oktatók (a kezdetekben Teleki Tibor, majd Telekiné Nagy Ilona és Vörös Júlia) szakmai tájékozottságára és felkészültségére következtethetünk. Az anyaggyűjtés és -feldolgozás módszerei az egyetemes magyar onomasztika hatását tükrözik. A névtanon belüli súlypontozás is a szakmai hozzáértés bizonyítéka, hiszen korántsem véletlen, hogy a földrajzi nevek közül is elsősorban a legváltozékonyabb mikrotoponímia, a bel- és külterületi helynevek feltérképezésére vállalkoztak. Bár az összegyűjtött névállomány fokozatosan bővült, de egy-két kivételtől eltekintve sem az adatbázis, sem annak más feldolgozása egészen a 90-es évekig publikáció formájában nem jelent meg. A 90-es évektől részben Telekiné Nagy Ilona, részben pedig a tanszéken tevékenykedő magyarországi vendégtanárok (Vörös Ottó, Cs. Nagy Lajos, Vörös Ferenc) foglalkoztak névtani kutatásokkal, napjainkban pedig Bauko János tevékenysége öleli fel a Nyitrán folyó onomasztikai kutatásokat.

Az oktatók már a tanszék fennállásának első évtizedeiben foglalkoztak más nyelvtudományi témákkal is. Ezek a témák elsősorban a szakdolgozatokban követhetők nyomon, csak kisebb részük olvasható publikált formában. Mennyiségileg a dialektológiai témájú dolgozatok emelkednek ki. Az e témakörben megjelent írások az 1980-as években Kovács László nevéhez fűződnek. A 90-es évektől a nyelvészoktatók számának növekedésével egyrészt további nyelvtudományágakba sorolható kutatási témák jelentek meg, másrészt a tanszéken az addig már meghonosodott névtani és dialektológiai kutatások új szemléleti és módszertani megközelítéssel gazdagodtak. Elsősorban a szociolingvisztika előretörése hatott termékenyítőleg a nyelvészeti kutatásokra. Ezzel az addig elhallgatott kétnyelvűség került az érdeklődés középpontjába (Menyhárt József, Presinszky Károly, Sándor Anna, Szabómihály Gizella, Vančóné Kremmer Ildikó), de a szociolingvisztikai szemlélet megjelent a népryelvi bűvárlatokban (Sándor Anna, Menyhárt József, Presinszky Károly), illetve a névtani kutatásokban (Bauko János) is. A tanszék oktatói a pszicholingvisztika és az oktatásmódszertan kérdéseivel is foglalkoznak (Vančóné Kremmer Ildikó), továbbá nyitottak a fordítástudományi témák iránt is (Szabómihály Gizella). Ezen túlmenően jelentős művekkel

gazdagodott a tájainkon ez idáig kevésbé ismert és művelt kognitív nyelvészet (Tolcsvai Nagy Gábor, Tóth Katalin), illetőleg a finnugrisztika is (Kozmács István, Pusztay János).

Az irodalomtudományban a tanszék létrejöttétől egészen napjainkig jelen volt a (cseh)szlovákiai magyar irodalom vizsgálata (Szeberényi Zoltán, Alabán Ferenc), de különösen az utóbbi két évtizedben, számos egyéb, az egyetemes irodalomtudományhoz kötődő tematikával is bővült a kutatások repertoárja. Az intézet irodalmárai foglalkoznak többek között a populáris irodalommal (Benyovszky Krisztián), a kortárs magyar irodalom folyamataival (Németh Zoltán, N. Tóth Anikó), beleértve a gyermek- és ifjúsági irodalmat is (Petres Csizmadia Gabriella), valamint a kisebbségi magyar irodalom elméleti és történeti kérdéseivel (Bárczi Zsófia), az önéletírás műfajaival (Petres Csizmadia Gabriella), a társadalmi nemek és az irodalom kapcsolatával, valamint az irodalomtanítás módszertani vonatkozásaival is (Petres Csizmadia Gabriella, N. Tóth Anikó). Legújabb közös kutatási projektjük a kétnyelvűség és a transzkulturalizmus közép-európai irodalmi kontextusban való megnyilvánulásainak a vizsgálata. Az irodalomtudományi kutatások eredményességét az is bizonyítja, hogy a szlovák akkreditációs bizottság 2017-ben a szlovákiai egyetemeken összesen 12 kiválósági központ működését hagyta jóvá. Ezeknek egyike a Közép-európai Tanulmányok Karán tevékenykedő *Közép-európai irodalmi kapcsolatok* elnevezésű munkaközösség. A csoportot alkotó hat kutató közül négyen – Bárczi Zsófia, Benyovszky Krisztián, Németh Zoltán és Petres Gabriella – tanszékünk oktatói.

A nyelv- és az irodalomtudományon belüli szerteágazó kutatások eredményességének egyik bizonyítéka az a gazdag publikációs tevékenység, amelyet számos, a nemzetközi tudományosságban is jegyzett munka, monográfia, egyetemi tankönyv, tanulmánykötet, tanulmány fémjelez. Nem kevésbé jelentős az a tény sem, hogy a Közép-európai Tanulmányok Kara, illetve ezen belül a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet jelenteti meg a *Partitúra* című irodalmi folyóiratot, amelynek főszerkesztője az intézet jelenlegi igazgatója, Benyovszky Krisztián.

A tudományos tevékenység további fontos részét képezik a különböző szintű tudományos rendezvények, konferenciák, szemináriumok is, amelyekben számos nemzetközileg elismert szaktekinetly vett már részt, így például olyan jeles professzorok, mint Susan Gal a Chicagói Egyetemről vagy Jean-Marie Valentin a párizsi Sorbonne-ról. Az intézet évente több rendezvénynek is otthont ad. A nyelvtudományon belül kiemelendő közülük az élőnyelvi konferencia, amelynek 1992-ben és 2014-ben két alkalommal is sikeres házigazdája volt (4. kép).

4. kép

Susan Gal Nyitrán, a 18. élőnyelvi konferencián

Az irodalomtudományi rendezvények közül kimagasló jelentőségű a drámairodalommal foglalkozó, nemzetközi rangú konferenciasorozat egyike, amely 2012 októberében *Drámák határhelyzetben* címmel zajlott le (5. kép). Hasonlóan fontos a Nemzetközi Összehasonlító

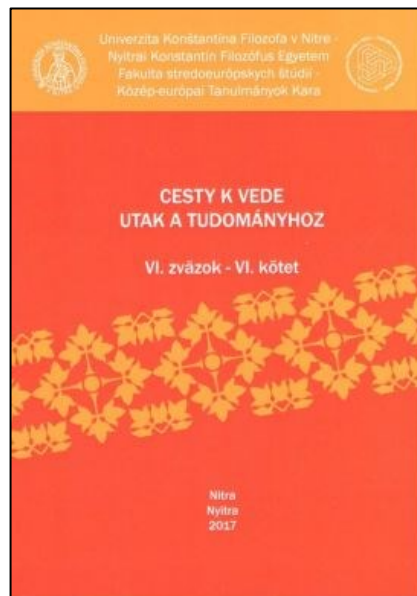
Irodalomtudományi Társaság Magyar Nemzeti Bizottságának *Közép-európai határsávok*című vándorkonferenciája, amelyre 2016 szeptemberében került sor.

5. kép

Jean Marie Valentin Nyitrán, a Drámák határhelyzetben című konferencián

Az intézet oktatói közül többen – Bárczi Zsófia, Németh Zoltán, N. Tóth Anikó – művelik is a szépirodalmat, vers- és prózakötetek szerzői. Emellett a kreatív írás kurzus keretében gondot fordítanak a fiatal írói tehetségek ápolására is. Az oktatók nagy figyelmet szentelnek a tudományos utánpótlás kinevelésének. Az ifjú kutatók különböző szintű tudományos diákköri konferenciákon mutatják be kutatási eredményeiket. Az első nagy megmérettetés a TDK kari fordulója, amelynek fő koordinátora a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet oktatója, Presinszky Károly. A kari fordulón bemutatott pályamunkákat *Cesty k vede – Utak a tudományhoz* címmel a KeTK minden évben önálló tanulmánykötetben jelenteti meg (6. kép; Presinszky–Tekeliová 2017).

6. kép

Az Utak a tudományhoz legújabb, 2017-es kötete

A hallgatók sikeresen szerepelnek a felvidéki tudományos diákköri konferencián is. A rendezvénynek már többször volt a házigazdája az intézet: 2017 decemberében sorrendben immár a XII. FTDK-nak is otthont adott a KeTK (5). Az FTDK-n helyezést elért hallgatók az anyaországi OTDK-n vehetnek részt.

A hallgatók ezen az összemzeti versenyen is már több alkalommal szerepeltek sikeresen. Nyelv- és irodalomtudományi kutatásaival a tanszék szerves része az egyetemes magyar tudományosságnak. A Magyar Tudományos Akadémia külföldi műhelyeként a jeles csehszlovákiai magyar nyelvész, Arany A. László nevét viselő kutatóműhelyként van jelen.

Nemzetközi kapcsolatok

Az intézet nemzetközi kapcsolataira is jellemző a nyitottság. Számos külföldi kutató és felsőfokú intézménnyel ápol élő és intenzív kapcsolatokat, amelyeket egyrészt az Erasmus+ és a felsőoktatási intézményekkel kötött kétoldalú szerződések, másrészt a különböző konferenciák, illetve a közös kutatási projektek éltetnek. Ezek a kapcsolatok a tanszék, valamint a KeTK jellegéből adódóan az anyaországi és a környező országok egyetemeivel a legintenzívebbek, de a tanár- és diákcserre területén a nyugat-európai intézményekkel is jól működnek (Inczédi 2017). Napjainkban a Közép-európai Tanulmányok Kara 34 külföldi felsőfokú intézménnyel tart fenn kapcsolatot (7. kép). Ezek többsége a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet külkapcsolataira épül (6). Az utóbbi éveket alapul véve, száznál többre tehető azon oktatók és hallgatók száma, akiket tanszékünkön üdvözölhattünk, és hasonlóképpen magas a tőlünk külföldi egyetemekre látogató oktatók és hallgatók aránya is (7).

7. kép

Tanulmányút A Turkuban működő Åbo Akademi, svéd nyelvű egyetemen

Összegzés

A nyitrai magyar tanszék az eltelt több mint fél évszázad nehézségeit leküzdve oktatási és kutatási tevékenysége, valamint külkapcsolatai révén nemzetközi viszonylatban is elismert szellemi műhellyé vált. E színvonal és a minőség további növelését viszont az előttünk álló években nem az eddig megszerzett hírnév, hanem csakis a kitartó és következetes munka biztosíthatja. Ebben érdemes Mikszáth Kálmán egyik bölcs mondásához tartani magunkat (8): „Többet ér, ha az ember a munkájából él, mint a nevéből. Mert aki csak a nevéből él, nem élhet a nevének. Az élet hosszú, a név kurta, hamar elfogy.”

Irodalom

Inczédi Lilla 2017. *Erasmusszal az Udinei Egyetemen*. <http://www.magazin.fss.ukf.sk/hu/2017/02/06/erasmus-szal-az-udinei-egyetemen/> (2017. szeptember 11.)

Jánk István 2017. *Dramatikus játékok napja Nyitrán*. <https://www.fss.ukf.sk/hu/721-dramatikus-jatekok-napja-nyitrán> (2017. szeptember 13.)

- László Béla 2013. Küzdelmek a megmaradásért. In: Bárczi Zsófia – Vargová, Zuzana (szerk.) *Myseľ a telo. Test és lélek*. Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara. Nyitra. 11–15.
- Petres Csizmadia Gabriella 2016. A Legere Irodalmi Verseny a szövegértés fejlesztésének szolgálatában. *Anyanyelv-pedagógia* 1. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=503> (2017. szeptember 10.)
- Presinszky Károly – Tekelióvá, Dominika 2017. *Cesty k vede. Utak a tudományhoz. VI.* Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara. Nyitra.
- Sándor Anna 2013. Az elmúlt tíz év a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet életében. In: Bárczi Zsófia – Vargová, Zuzana (szerk.) *Myseľ a telo. Test és lélek*. Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara. Nyitra. 19.
- Sándor Anna 2014. A gyakorlatorientáltság érvényesülése a kétnyelvű ügyvitelszervezői tanulmányi programban. *Katedra* 8: 25.
- Sándor Anna 2016. A nyelvjárási háttér és a helyesírás. In: Tóth Szergej – Rozgonyiné Molnár Emma (szerk.) *Prózától a líráig*. Szegedi Egyetemi Kiadó – Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó. Szeged. 211–217.
- Sándor Anna – Vančóné Kremmer Ildikó 2005. A magyar nyelv helyzete a szlovákiai felsőoktatásban. In: Kontra Miklós (szerk.) *Sült galamb? Magyar egyetemi tannyelvpolitika*. Fórum Kisebbségkutató Intézet – Liliium Aurum. Somorja–Dunaszerdahely. 161–166.
- Tóth Gizella 2017. *Módszertani Műhely a KETK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetében*. <http://www.magazin.fss.ukf.sk/hu/2017/04/11/modszertani-muhely-a-ketk-agyar-nyelv-es-irodalomtudomanyi-intezeteben/> (2017. szeptember 15.)

- (1) Kazinczy-érem a Szép magyar beszéd versenyen. <http://www.magazin.fss.ukf.sk/hu/2017/05/16/kazinczy-erem-a-szep-magyar-beszeden/> (2017. szeptember 11.)
- (2) Diákélet. <http://www.magazin.fss.ukf.sk/hu/category/magazin/diakelet/> (2017. szeptember 11.)
- (3) Juhász Gyula Ifjúsági Klub. <http://jugyik.sk/index.php/rolunk/> (2017. szeptember 11.)
- (4a) Legere Irodalmi Verseny. <https://www.fss.ukf.sk/hu/118-felhivasok/760-vii-legere-irodalmi-verseny> (2017. október 11.)
- (4b) Legere Irodalmi Verseny. <https://www.fss.ukf.sk/hu/828-arany-menonek-szamit-nyitran> (2018. január 15.)
- (5) Felvidéki Tudományos Diákköri Konferencia. <https://www.fss.ukf.sk/hu/118-felhivasok/746-f-e-l-h-i-v-a-s-a-xii-felvideki-tudomanyos-diakkoeri-konferencian-valo-reszvetelre> (2017. október 1.)
- (6) Nemzetközi kapcsolatok. <https://www.fss.ukf.sk/hu/nemzetkozi-kapcsolatok/erasmus> (2017. szeptember 11.)
- (7) A KeTK Év Végi Értesítői. <https://www.fss.ukf.sk/index.php/sk/uradna-tabula/vyrocne-spravy> (2017. szeptember 11.)
- (8) Mikszáth Kálmán: Minden asszony, asszony. <http://digiphil.hu/o:mk-39-maa> (2017. szeptember 11.)

Sándor, Anna: On the fifty-year history of the Hungarian Department in Nyitra

Az írás szerzőjéről

Sándor Anna

habilitált egyetemi docens Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, Nyitra
asandorova[kukac]ukf.sk